

Stóran týdning at geva náttúru og umhvørvi ans

– Við skilagóðum atgerðum ber vanliga til at menna samfelagið og samstundis tryggja, at neyðugu atlitini verða sýnd náttúru og umhvørvi. Á henda hátt ber til at varðveita stórbæru føroysku náttúruna, segði Eyðun Eltør í røðu, hann helt á Sandoyarstevnuni í Skálavík seinasta vikuskiftið

Góðu áhoyrarar,

Fyrst fari eg at takka fyrireikarunum fyri at hava boðið mær suður higar til oyggjastevnu tykkara. Tað var her í oynni, at fyrsti fólkafundurinn varð hildin fyri meira enn hundrad árum síðani og tað er hugaligt, at ungmannafelagið í bygdini, Keldan, tekur tátin upp aftur í dag.

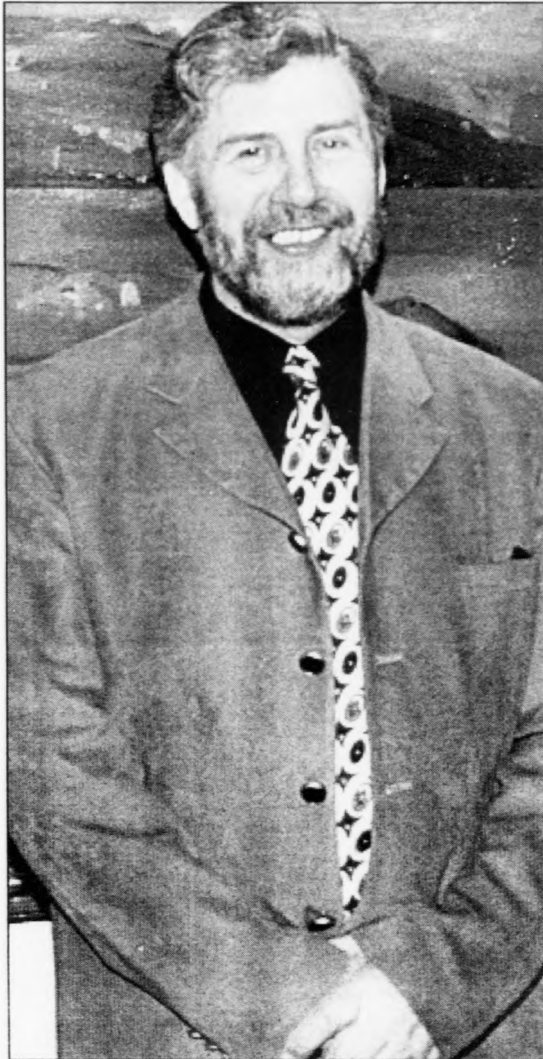
Eisini havi eg verið so heppin at siglt saman við fleiri skálavíkingum og monnum aðrastaðni úr oynni.

Bygdamaður tykkara, skaldid Heðin Brú, letur søguna Fjallaskuggan enda við, at børnini spyrja pápan: "Nær verður summur?" Og pápin svarar: "Tá ið fjallaskuggin undir Heiðafjalli er uppi, tá eingin svartur flóki bolir undir fjallinum longur". Síðani leggur rithøvundurinn afturat: So fóru vit heim at biða eftir summri.

Eri ikki staðkendur her um leiðir og veit i heldur ikki, hvussu langt tað liður á árið, aðrenn skuggin aftur sæst undir Heiðafjalli. Hugsu vit um samfelagslig vidualskifti, mugu vit ío ásanna, at summarið er stutt, tí sjaldan eru vidualskiftini soleiðis, at tað ikki eru skýggj á loftini og skuggar undir fjøllunum.

Fyri fáu árum síðani var okkara samfelag í sváran búskaparkreppu. Solin stóð lægt og skuggarnir vóru langir. Vantandi fiskiskapur, arbeiðsloysti og beinherð krøv um afturgjalding av gamlari skuld gjørdi tað ólívligt hjá mongum. Serliga hart raktar vóru bygd og oyggjar, ið eru tætt knýttar at okkara høvuðsvinnu. Stórsta samfelagsliga vanlagjan var kortini fráflytingin, ið fleiri familjur, ja kanska heilar bygdir, enn kenna sviðan av.

Sandoyggjin var hart rakt, tí i tíðarskeiðnum frá 1990 til 1998 minkaði fólkatalið í oynni við 16,5%, meðan minningin í Føroyum sum heild var unleið 5,6%. Tað bóðu 1658 fólk í

Sandoyvni í 1990, meðan talið í 1997 var komið niður á 1349

Í søguni fóru taðir og børn heim at biða eftir summrinum. Sagan speglar soleiðis eina tíð, tá stundir voru at biða - og kann vera ein ániining um, at tilveran líkast árstíðunum: tað eru myrkari og ljósari tíðir. Vit hövdu ikki stundir og ráð at biða eftir, at kreppan loysti seg sjálv, men tóku ógvuslig tøk fyri at menna samfelagið aftur. Um tað eru tiltøkini ella skaparans signing við oktum fiskiskapi ella ein blanding av hesum, ið forðu okkum aftur á kós, kunnu vit kjakast um.

Asannast má kortini, at búskaparlaga gongur betri, bæði hjá tí einstaka, virkum og samfelag. Eisini her í oynni er meira virksmi og sambært fjølmíðlunum eru úrlitini ikki av leið. Fólkatalið í Føroyum er aftur farið at vaksna, men enn er tað serliga miðstaðaroktið og

Brúka vit myndina frá søguni hjá Heðini Brú, kunnu vit siga, at búskaparlaga stendur solin høgt — og skuggarnir eru fírr, sjálvt um onkur svartur flóki enn bolir undir fjøllunum. Fari at lata onnur hugsu um prís- og lønarvøkstur við versnandi kappingarføri sum avleiðing, meðan eg hugsi um ein flóka, ið hefur við ein part av minum málsóki - umhvørvismálini - at gera.

Síðani fyrru heilt av áttatiárunum er nógv gjørt fyri at betra um reinhaldið av okkara bygdum og býum. Vit hava fingið eina væl virkandi innsavning av burturkasti við tilknýti til brennistøðir og tyrvingarpláss, og bæði fjøra og hagi eru sum heild ruddilgari nú enn fyri 10 — 15 árum síðani. Í kjalarvørrinum á búskaparlaga framgongdini økist burturkastid almikið, og nú megnu okkara brennistøðir ikki at arbeiða undan. Burturkastid verður tibatvur savnað, soleiðis at tað ikki skemmar náttúruna. Umboð fyri okkara brennistøðir eru nú farið undir at kanna, hvørjar møguleikar eru fyri t.d. at endurvinnna partar av burturkastinum.

Eingin skipað innsavning er av burturkasti frá skipum, og tað hendir, at slíkt verður tveitt fyri bórð. Nogðrinar av burturkasti frá skipum eru vaksandi, og spell er, um havið verður brúkt sum koster.

Vit eiga eisini at stríðast móti dálking frá stóru idnaðarokjunum á meginlandinum". Sjálvandi skulu vit gera vart við hesa dálkingina, tí m.a. kyksilvur- og PCB-kanningarnar av grinda-hvali hava vist, at idnaðardálkingin ávirkar okkum almikið. Grindhavulurin, ein partur av okkara náttúru tilfeingi, sum vit i öldir hava livjargað okkum við er kanska ikki hóskandi sum mannafoði longur.

Dálkingin av havinum er saman við luftdálkingini og vaksandi húsránum okkum um, at dálkingin er global, og at verulig umhvørvissværa bara kann gerast við skilagóðum alþjóða samstarvi.

Við atlanunum um Føroyar sum fullveldi er tað sjálvsagt, at vit verða úttaríkispolitiskt meira virkin.

Fyri umhvørvismálini merkir hetta, at vit lóroyngjar sjálvur eiga at gera okkara sjónarmið og áhugamála galdandi í alþjóða samstarvi um umhvørvismál. Serliga, tá talan er um mál, ið hava týdning fyri okkara livi- umstøður.

Har sum vit menniskju virka og liva, har gera vit inntriv i náttúruna so ella so. Kortini eigur tað at bera til at liva í samljóði við náttúruna og við virðing fyri tilfeinginum, sum okkara atfarlið hefur fingið at umsitja.

Vit kunnu vera ósamd um neyvaru lutimar í einum umhvørviss- og tilfeingispolitikki,

t.d. um hvar markið fyri einum livfroðiliga ráðilgum veiðitrysti liggur, ella nær ein ávis verkætlan er somikið skemmandi fyri náttúruna, at hon átti at verið steðgað. Her ræður, sum i so mongum av livsins viðurskiftum, um at finna eina javnvág.

Tað, sum eftir minum tykki hefur alstóran týdning, er, at tað i samfelag okkara eru einstaklingar, myndugleikar og feløg, ið geva umhvørvinum og náttúrunum ans. Somuleiðis hefur tað týdning, at skaptir eru fólkaraðisligar møguleikar fyri at seta spurnartrékin við ymiskar verkætlanir.

Ein kára um vatnorkuútbýgging í Eysturoy ella laksaaing á votnum í Suduroy kann virka forðandi fyri felagið, ið skal undir verkætlanina. Hinvegin eru slíkar kærur við til at okja almennu tilvitani um virkssemið, sum farið verður undir. Stundum fara slíkar kærur eisini til, at verkætlanir verða gjøgnumfordar við stórum varsemi. Við skilagóðum atgerðum ber vanliga til at menna samfelagið og samstundis tryggja, at neyðugu atlitini verða sýnd náttúru og umhvørv.

Á henda hátt ber til at varðveita stórbæru føroysku náttúruna.

Okkara fjøll, ár og votn, firðir og sund, byir og bygdir eru sannir gimsteinar, sum vit eiga at rokja og fara væl um. Húsast vit skilagott og fara væl um okkara tilfeingi, kunnu vit skapa okkum trivna og livskor fyri okkum og okkara eftirkomarar.

Við slíkum hugburði kunnu vit lita fram eftir.

Fyrst í hesi öldini stóð ein ungur maður norðuri á landi, í Føglundi; norðoyggjarnar aftanfyri, kagar undir í Eysturoynna, hyggur so langt suður, sum eyga røkkur, og hugsar um "Tú al-fagra land mitt", moguliga hann hefur hugsað — "Hvussu skal eg taka imot hesi nýggju öld?" Vit spyrja eisini, hvussu við okkum, nú vit fara inn í ár 2000? Á 2000 trupulleiki verður havdur á munn, og fremmandafólk banka á dyr okkar fyri at vera við í einar møguligari komandi oljuvinnu.

Lat okkum taka við tí avbjóðing, sum kemur, eins og hann, Simun av Skarði, gjørdi, tá hann segði:

Eg nigi tí niður í þon til tín, Gud; Hin heilagi fríður mærlalli í lut!

Lat sál minna tva sær í tíni dyrd!

So torir hon vaga av Gudi væl skírd — at bera tað merkið, sum eyðkennir verkið, ið varðveitir Føroyar, mitt land!

So skal tað hepnast.

Takk fyri.

Eyðun Eltør,
landsstýrismaður

– Ein kára um vatnorkuútbýgging í Eysturoy ella laksaaing á votnum í Suduroy kann virka forðandi fyri felagið, ið skal undir verkætlanina. Hinvegin eru slíkar kærur við til at okja almennu tilvitani um virkssemið, sum farið verður undir, segði Eyðun Eltør

høvuðsstaðurin, ið draga fólk til sín. Tó kvinkar rætta vegin í Sandoyvni eisini, tí 31. mars í ár bóðu 1400 fólk aftur í oynni. Heldur búskaparlaga framgongdin á, verður fólkatalið í oynni helst at vaksna upp aftur meira. Vónandi kunnu betradu ferðamöguleikarnir, sum nýggja Sandoyarljaran fer at geva, eisini gera tað hugaligari hjá ungfólki at búsetast í oynni.